Beslut
2012-04-10
Dnr 43-2011:5551

Vilhelmina kommun
Rektorn vid Dikanäs skola
Kristin.soderberg@vilhelmina.se

Beslut för grundskola

efter tillsyn av Dikanäs skola i Vilhelmina

Tillsyn av Dikanäs skola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Vilhelmina under våren 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen. Dikanäs skola besöktes av Skolinspektionen den 14 mars 2012.

Helhetsbedömning

Den verksamhet som bedrivs vid Dikanäs skola har resulterat i att samtliga elever i årskurs 9 under den senaste femårsperioden har uppnått målen i samtliga ämnen och blivit behöriga till studier på gymnasieskolan. Elevantalet är lågt och några långtgående slutsatser av skolans resultat är därför svåra att dra. Sammanställningar av skolans genomsnittliga meritvärde finns inte att tillgå, inte heller betygens fördelning på de olika betygsnivåerna. Det finns heller inga resultat sammanställda för årskurserna 3 respektive 5/6. Skolinspektionen bedömer att skolans kvalitetsarbete måste förbättras så att det blir möjligt att utvärdera, analysera och följa upp resultaten och låta den utvärderingen leda till att åtgärder vidtas inte bara på individnivå utan även på övergripande grupp- och skolnivå i syfte att utveckla verksamheten och stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Enligt rektorn och lärarna är skolan bra på att upptäcka och hjälpa elever i behov av stöd. De stödåtgärder som vidtas är dock inte alltid en följd av en noggrann utredning av vilka särskilda stödbehov eleven har. Rektorn måste ta ansvar för att utredning görs, att eventuellt beslut om åtgärdsprogram tas och att programmens utformning motsvarar författningarnas krav. Skolinspektionen vill också framhålla vikten av att uppföljningar av arbetet med särskilt stöd görs med täta mellanrum just för att skolan ska försäkra sig om att stödinsatserna ger avsedd effekt.

I intervjuerna lyfts ofta fördelarna med den lilla skolan; eleverna blir sedda och rektorn och personalen har god kännedom om alla elever. Elevernas kunskapsutveckling följs upp och dokumenteras i individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen. Dokumentationen görs i det digitala uppföljningssystem som tillhandahålls för kommunens alla grundskolor, vilket underlättar bedömningarnas anpassning till de kunskapskrav som anges i kursplanen för respektive ämne. Ibland markerar lärarna med en symbol huruvida eleven har uppnått vissa mål, ibland skriver lärarna i löptext var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling och ger en kommentar om elevens utvecklingsmöjligheter. Både rektorn och lärarna menar i intervjuer att det finns mycket mer att göra för att utveckla arbetet med individuella utvecklingsplaner och skriftliga om-

dömen och se till att kunskapsuppföljningen tar sin utgångspunkt i läroplanens och kursplanernas mål, centrala innehåll och kunskapskrav. Skolinspektionen vill särskilt framhålla vikten av att ett sådant arbete genomförs och ser positivt på det initiativ till samverkan som Dikanäs och Saxnäs skolor har tagit bland annat i form av gemensamma fortbildningsinsatser.

Beslut

Föreläggande

De beskrivna bristerna som Skolinspektionen konstaterat vid tillsynen av Dikanäs skola i Vilhelmina måste åtgärdas för att huvudmannen ska uppfylla författningarnas krav och eleverna därmed ska få den utbildning de har rätt till. En utförligare redogörelse av konstaterade brister finns nedan under rubriken Skäl för beslut.

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Vilhelmina kommun att senast den 17 september 2012 avhjälpa påtalade brister genom att vidta nedanstående åtgärder.

De vidtagna åtgärderna ska samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Särskilt stöd

Rektorn ser inte till att elevers eventuella behov av särskilt stöd utreds, att beslut om åtgärdsprogram fattas och att de åtgärdsprogram som utarbetas motsvarar författningarnas krav. Rektorn ser inte till att de elever som har behov av det ges studiehandledning på modersmålet.

Ni ska därför vidta åtgärder för att förbättra arbetet med särskilt stöd.

I detta ingår att:

- Se till att elever som har behov av det får studiehandledning på modersmålet.
- Rektor ska se till att eventuella behov av särskilt stöd skyndsamt utreds och att utredningen sker i samråd med elevhälsan.
- Rektor ska se till att beslut om åtgärdsprogram fattas och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Rektorn ser inte till att det fullt ut bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete vid skolan.

Ni ska därför vidta åtgärder för att förbättra arbetet med pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

I detta ingår att:

- Se till att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Se till att kvalitetsarbetet genomförs under medverkan av lärare, övrig personal och elever samt att elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.
- Se till att kvalitetsarbetet är dokumenterat och att det finns rutiner för att redovisa konstaterade utvecklingsbehov till huvudmannen.

Anmärkningar

Skolinspektionen har vid tillsynen konstaterat mindre allvarliga brister som måste åtgärdas för att eleverna ska få den utbildning de har rätt till. Huvudmannen ges därför en anmärkning.

En redogörelse av konstaterade brister finns nedan under Skäl för beslut.

Till följd av anmärkningarna ska Ni senast den 17 september 2012 vidta åtgärder för att rätta till bristerna och redovisa dessa åtgärder för Skolinspektionen.

Trygghet och studiero

För årskurserna 7–9 finns inte ordningsregler som är utarbetade under medverkan av eleverna. Skolans plan mot kränkande behandling motsvarar inte författningarnas krav.

Skäl för beslut

Föreläggande:

Bedömningsområde: Särskilt stöd

Bedömning:

Rektorn ser inte till att elevers eventuella behov av särskilt stöd utreds, att beslut om åtgärdsprogram fattas och att de åtgärdsprogram som utarbetas motsvarar författningarnas krav. Rektorn ser inte till att de elever som har behov av det ges studiehandledning på modersmålet.

Motivering:

Om det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås är det enligt skollagen rektorns ansvar att behovet skyndsamt utreds och att beslut fattas om åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behov eleven har, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp.

På Dikanäs skola är elevantalet lågt och enligt rektorn och lärarna är skolan bra på att upptäcka och hjälpa elever i behov av stöd. De stödåtgärder som vidtas är dock inte alltid en följd av en noggrann utredning av vilka särskilda stödbehov eleven har. I skolans arbetsgång avseende särskilt stöd till elever framgår inte tydligt rektors ansvar för att initiera en utredning av elevens eventuella svårigheter och inte heller var i processen som rektorn tar beslut om åtgärdsprogram ska upprättas eller ej.

Av beskrivningen av arbetsgången framgår att elevhälsans personal deltar vid behov. I intervjuer menar dock rektorn och personalen att den centrala elevhälsan inte riktigt har tid för de skolor i kommunen som ligger i fjällvärlden, långt från centralorten Vilhelmina. Det kan ibland ta lång tid innan specialpedagog eller annan elevhälsopersonal kan delta eller konsulteras i olika elevärenden.

De åtgärdsprogram som Skolinspektionen tagit del av anger inte alltid tydligt vilka behov eleven har och på vilket sätt de planerade åtgärderna är kopplade till elevens behov. Av programmen framgår vidare att utvärderingen och uppföljningen av insatserna ska ske efter mer än en termins arbete. Det kan innebära att värdefull tid för elevens kunskapsutveckling går förlorad om åtgärderna visar sig inte ge avsedd effekt. Skolinspektionen vill framhålla vikten av att uppföljningar av arbetet med särskilt stöd görs med täta mellanrum just för att skolan ska försäkra sig om att stödinsatserna ger effekt.

På Dikanäs skola finns också elever med annat modersmål än svenska. Enligt skolförordningen ska en elev som har behov av det ges studiehandledning på modersmålet, vilket inte är fallet på Dikanäs skola.

Författning:
3 kap. 8–9 §§ skollagen, 5 kap. 4 § skolförordningen

Bedömningsområde: Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning:
Rektorn ser inte till att det fullt ut bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete vid skolan.

Motivering:
Enligt skollagen och läroplanen ska rektorn ansvara för att utbildningen planeras, följs upp och utvecklas vid skolan. Kvalitetsarbetet ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras vid skolan.

Vid Dikanäs skola finns en kvalitetsredovisning för år 2010. Där beskrivs kortfattat förutsättningarna för skolans verksamhet samt skolans måluppfyllelse i form av resultat på nationella ämnesprov. Resultat av värdegrundsarbetet redovisas i form av enkätresultat och en kort beskrivning av vilka värdegrundsinsatser som är gjorda under året.

I intervjuer med rektorn framkommer att det inte finns tydliga rutiner för hur ett systematiskt kvalitetsarbete ska genomföras. Enligt henne har tiden inte räckt till för att tillsammans med personalen utarbeta sådana rutiner. Dikanäs skola är liten och har ett lågt elevantal. Både lärarna och rektorn har god kännedom om alla elever och den utvärdering som görs stannar ofta på individnivå. Rektorn menar dock att hon under de senaste åren, på grund av tidsbrist, inte har gjort några specifika insatser för att följa upp skolenhetens samlade resultat eller för att följa upp lärarnas undervisning.

För att skolans verksamhet som helhet ska kunna utvecklas är det viktigt att även ha ett övergripande perspektiv på utvärdering och uppföljning för att kunna identifiera sådana områden där skolans verksamhet måste utvecklas för att nå högre måluppfyllelse. Lärarna och rektorn menar i intervjuer att de i de vardagliga undervisningssituationerna alltid arbetar för att utveckla verksamheten och dra lärdom av erfarenheter och de resultat som uppnås. Det är dock Skolinspektionens bedömning att arbetet inte bedrivs på ett systematiskt sätt, det vill säga att det inte finns tydliga rutiner för regelbunden utvärdering, uppföljning och dokumentation på individ-, såväl som på grupp- och skolnivå.

Sammanställningar och redovisningar måste analyseras och leda till att åtgärder vidtas för att måluppfyllelsen ska öka såväl när det gäller kunskapsresultat som värdegrundsarbete.

Författning:
4 kap. 4–7 §§ skollagen

Lgr 11 punkt 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Anmärkning:

Bedömningsområde: Trygghet och studiero

Bedömning:
För årskurserna 7–9 finns inte ordningsregler som är utarbetade under medverkan av eleverna. Skolans plan mot kränkande behandling motsvarar inte författningarnas krav.

Motivering:
Enligt skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet och de ska vara utarbetade under medverkan av eleverna. Vid Dikanäs skola finns aktuella ordningsregler framtagna under medverkan av eleverna för årskurserna 1–6. För årskurserna 7–9 finns dock inte några aktuella ordningsregler. De ordningsregler som Skolinspektionen tagit del av gällde för läsåret 2006/07. I intervjuer med personal och elever framgår att arbete pågår för att utarbeta sådana regler.

Vidare ska det, enligt skollagen för varje verksamhet finnas en plan mot kränkande behandling. Den plan som finns vid Dikanäs skola är daterad att gälla under år 2011. Ingen ny plan är ännu framtagen som ska gälla för innevarande år. Rektorn menar i intervjuer att arbetet med utvärdering av förra årets plan och utarbetande av årets plan är försenat. Skolan har utarbetat en trivselenkät och just i dagarna, vid tidpunkten för tillsynen, ska skolans alla elever besvara den. Tanken är att den ska utgöra underlag för den nya planen.

Under rubriken ”Rutiner för akuta situationer” i skolans plan mot kränkande behandling framgår också att skrivningarna delvis inte är anpassade efter 6 kap. 10 § i 2010 års skollag, som säger att den som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla det till rektorn.

Mot bakgrund av att personal och elever i intervjuer uttrycker att skolans värdegrundsarbete resulterar i ett gott arbetsklimat och god stämning mellan elever och mellan elever och personal samt att arbete pågår med att ta fram dels

ordningsregler även för årskurserna 7–9, dels en aktuell plan mot kränkande behandling, bedömer Skolinspektionen att bristerna är mindre allvarliga.

Författning:

5 kap. 5 § skollagen, 6 kap. 8 § skollagen

Bakgrund

Måluppfyllelse

Elevantalet är lågt vid Dikanäs skola. Under de senaste fyra åren har aldrig mer än fem elever funnits i årskurs 9. Därför finns inga resultat redovisade i Skolverkets officiella statistik. Skolans egna sammanställningar, vilka finns redovisade i 2010 års kvalitetsredovisning, visar för årskurs 3 och 5 endast resultat av de nationella ämnesproven. I dessa årskurser fanns då tre respektive en elev.

För årskurs 9 redovisas resultat av de nationella ämnesproven för de senaste fyra åren. Där framgår att så gott som samtliga elever har uppnått lägst kraven för Godkänt betyg. Även här är elevantalet lågt och några långtgående slutsatser kan inte dras. I kvalitetsredovisningen konstateras dock att samtliga elever i årskurs 9 under åren 2007–2010 nådde behörighet till gymnasieskolan.

Av de sammanställningar som Skolinspektionen begärt in av skolan i samband med den regelbundna tillsynen framgår också att samtliga elever i årskurs 9 under åren 2007–2011 har nått målen i samtliga ämnen. Inga sådana resultatsammanställningar finns för årskurs 3 eller för årskurs 5/6. Det finns heller inga sammanställningar av betygens fördelning på olika betygssteg eller uppgifter om skolans genomsnittliga betygsvärde.

Av skolans egen enkätundersökning framgår att de flesta eleverna trivs och är trygga i sin skola. I intervjuer med såväl elever som personal uttrycks också att stämningen vid skolan är god och att det finns en beredskap att agera om incidenter inträffar. Insatser görs vid skolan till exempel i form av så kallade vänskapsdagar för att främja det förebyggande arbetet mot kränkande behandling.

Beskrivning av Dikanäs skola

Dikanäs skola ligger i Vilhelmina kommuns fjälltrakter, cirka 10 mil från centralorten. Vid skolan bedrivs verksamhet för förskoleklass upp till årskurs 9. Innevarande läsår finns inga barn i förskoleklass men 25 elever i årskurserna 1–9.

Verksamheten är organiserad i arbetslag; ett för årskurserna 1–6 och ett för årskurserna 7–9. En rektor använder 25 procent av sin arbetstid för den pedagogiska ledningen av skolan och fritidshemmet. Övrig tid av en heltid är hon anställd som förskollärare och förskolechef med ansvar för förskolan. Hon deltar sedan höstterminen 2011 i den statliga rektorsutbildningen knuten till Umeå Universitet.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit utredaren Eva Ahlman och avdelningsjuristen Eva-Lena Öhlund-Brännström

På Skolinspektionens vägnar

Elisabeth Ahlgren
Enhetschef

Agnetha Burström
Undervisningsråd

Bilagor:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med

anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).